

SENDİKALAR UYURKEN KAÇAN FIRSAT

Aydınlık Dergisi, 13 Şubat 2011

Yıldırım Koç

“Sendikalar uyurken kaçan fırsat” bir günlük bir uykuyu anlatmıyor. Sendikalar, üç yıldır gündemde olan bir hak kaybının farkına hâlâ varabilmiş değil. Ancak artık çok geç. Anlatacağım hak kaybı 4 Şubat 2011 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak kesinlik kazandı.

22 Nisan 1926 tarihinde Borçlar Kanunu kabul edildi ve 8 Mayıs 1926 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu kanunun 316. ve 317. maddeleri, işçi örgütlerine herhangi bir yetki almaksızın genel sözleşme (“umumi mukavele”) yapma olanağı tanıyordu. 1926 yılından 4 Şubat 2011 tarihine kadar herhangi bir değişikliğe uğramadan yürürlükte kalan hükümler şöyleydi:

“Madde 316 – İş sahibi kimselerin veya cemiyetlerinin, işçilerle veya cemiyetleriyle yaptıkları mukavelede hizmete mütaallik hükümler vazolunabilir. Bu umumi mukavele, tahriri olmadıkça muteber değildir. Alakadarlar bu mukavelenin müddetinde ittifak edemezlerse, bir sene mürurundan sonra altı aylık müddet için yapılacak bir ihbar ile, her zaman mukaveleyi feshedebilirler.

“Madde 317 – Umumi bir mukavele ile bağlı bulunan iş sahipleriyle işçiler arasında yapılacak hususi hizmet akitlerinin, umumi mukaveleye muhalif hükümleri batıldır. Bu batıl hükümlerin yerine, umumi mukavele hükümleri kaim olur.”

1963 yılında 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu kabul edilmeden önce bazı sendikalar işverenlerle bu hükümlere dayanarak toplu iş sözleşmeleri imzaladılar. 12 Eylül darbesi sonrasında 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu kabul edildi. Bu kanuna göre, bir sendikanın bir işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalayabilmesi için, işkolunda çalıştığı belirlenen işçilerin en az yüzde 10’unu bünyesinde barındırması gerekiyordu. Bu barajı aşamayan bazı sendikalar, Borçlar Kanunu’nun yukarıda aktarılan maddelerine dayanarak işverenlerle toplu iş sözleşmeleri imzaladılar.

Bu maddeler, Anayasa’da 2004 yılında yapılan değişiklik sonrasında uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanırlık kazanmasıyla daha da önem kazandı. Uluslararası sözleşmeler, grev hakkını çok genişletiyordu. Uluslararası sözleşmelere göre, umumi mukavele yapmak için başvuran bir işçi örgütünün işverenle anlaşamaması durumunda grev hakkı doğuyordu.

Umumi mukavelenin bir önemi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan yetki almak gibi bir önkoşulunun bulunmamasıydı. İşçi örgütü, temsil ettiği işçi sayısı ne olursa olsun, o işçi grubu adına bir sözleşme yapma girişiminde bulunabiliyordu. Böylece bazen aylar ve hatta yıllar süren yetki işlemlerinde zaman kaybedilmiyor, çoğunluk sağlanamasa bile sözleşme girişiminde bulunulabiliyordu. Aynı işyerinde birden fazla umumi mukavelenin uygulanmasının önünde bir engel de yoktu.

Umumi mukavele, sendika statüsünde olmayan işçi dernekleri tarafından da kullanılabiliyordu. İşçi derneklerine üyelikte noter koşulu aranmadığından, üyelik çok daha kolaydı.

Sendikalarımıza yıllardır bu aracı daha etkili bir biçimde kullanmaları gerektiğini anlatmaya çalışanlardan biriyim. Ne yazık ki başarılı olmadık.

Sendikalar, ellerindeki bu büyük mücadele aracını (özellikle taşeronlaşmaya karşı mücadelede) kullanmamakta ve hatta bu aracı öğrenmemekte direndiler.

Artık bu mücadele aracı yok.

1926 yılında kabul edilen 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun yerinde artık 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu var.

Bu kanun tasarısı 22 Ocak 2008 tarihinde TBMM’ye sunuldu.

TBMM Genel Kurulu’nda ilk görüşme 7 Ekim 2009 tarihinde başladı.

Kanun 11 Ocak 2011 tarihinde kabul edildi, 3 Şubat 2011 tarihinde onaylandı ve 4 Şubat 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bu yeni kanunda eski kanunun 316. ve 317. maddelerinde yer alan düzenlemeler yok.

Yazık!

Sendikalarımızın bilgisizliği ve aymazlığı nedeniyle önemli bir mücadele aracı varken gerektiği gibi kullanılmadı; bu mücadele aracı yok edilirken sendikalarımızdan en küçük bir tepki bile gelmedi.

Yazık!